

Arkivsak

26/10032-1

Saksbehandler

Mikael Andreas Sætre

Saksgang

Hovedutvalg for næring, klima og miljø

Fylkesutvalget

Møtedato

26.08.2026

01.09.2026

Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet - planforslag og handlingsprogram

Innstilling fra fylkesdirektøren

1. Forslaget til Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet og tilhørende handlingsprogram sendes på høring, med frist 01.12.2026.

Sammendrag

Forslag til Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet er utarbeidet som en oppfølging av Vestfoldplanen og skal gi retning for utviklingen av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet i Vestfold frem til 2040. Planens tematikk inkluderer blant annet energiproduksjon, kraftnett, energibruk, næringsutvikling, natur, klima og arealforvaltning.

Bakgrunnen for planarbeidet er at disse temaene i økende grad påvirker hverandre. Klima- og energiomstilling, teknologisk utvikling og nye næringer gir økt etterspørsel etter kraft, nettkapasitet og arealer, samtidig som nasjonale føringer legger økt vekt på å redusere nedbygging av natur, karbonrike arealer og matjord. Planens hovedgrep er derfor å se energisystemet, arealbruk og næringsutvikling i sammenheng, slik at begrensede ressurser som kraft, nettkapasitet og arealer kan utnyttes mest mulig effektivt. Retningslinjer for energiplanlegging og arealforvaltning innarbeides imidlertid i Vårt Vestfold – bærekraftig arealplan, for å samle regionale føringer om arealbruk i én plan og sikre en helhetlig arealforvaltning.

Planen bygger på et omfattende kunnskapsgrunnlag, som er utviklet gjennom medvirkning med kommuner, energimyndigheter, nettselskaper, næringsliv, statlige myndigheter og frivilligheten. Kunnskapsgrunnlaget viser blant annet at Vestfold har svært lav selvforsyning av energi og begrenset nettkapasitet, samtidig som fylket har betydelige muligheter for økt lokal energiproduksjon, energieffektivisering og videreutvikling av eksisterende næringsliv. Analysene viser også at Vestfold har hatt et omfattende naturtap de senere årene, og at fremtidig utvikling i større grad bør baseres på helhetlige avveininger mellom energi, verdiskaping, natur og arealbruk.

På denne bakgrunn foreslås det seks overordnede mål knyttet til helhetlig energiplanlegging, økt energiselforsyning, prioritert utvikling av kraftnettet, energieffektivisering, økt verdiskaping og å unngå nedbygging av natur og matjord. Målene følges opp gjennom prioriterte innsatsområder og forslag til handlingsprogram.

Handlingsprogrammet beskriver konkrete tiltak innen kunnskapsutvikling, samarbeidsformer, pilotprosjekter, veiledning og planlegging. Tiltakene retter seg både mot fylkeskommunens egen virksomhet og mot samfunnsutviklingen, i samarbeid med kommuner, energimyndigheter, næringslivet, academia og frivilligheten.

Fylkesdirektøren vurderer at planforslaget og handlingsprogrammet gir et solid grunnlag for en mer helhetlig utvikling av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet i Vestfold, og anbefaler derfor at planforslaget sendes på høring.

Bakgrunn og saksgang

Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet (RPAK) utarbeides i tråd med Vestfoldplanen – regional planstrategi 2024-2028, vedtatt av fylkestinget 18.12.2024 (sak 177/24).

I fylkestinget 11.02.2025 (sak 6/25) ble avgrensning av planen politisk behandlet. I saken vedtok Fylkestinget følgende:

Det utarbeides en regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet med innsatsområder og arealstrategier som gir føringer for utvikling av grønn industri, areal- og kraftkrevende virksomhet og fornybar energiproduksjon. Planen skal også bidra til å sikre krafttilgang, energiutnyttelse og kompetanse.

I fylkesutvalget 28.10.2025 (sak 164/25) ble planprogrammet vedtatt. I denne saken legges planforslag og tilhørende forslag til handlingsprogram frem for politisk behandling i Hovedutvalg for næring, klima og miljø som innstiller til fylkesutvalget. Fylkesutvalget fatter endelig vedtak.

Utforming av regionale planer følger formelle prosesser etter plan- og bygningsloven (pbl). Høringsforslaget skal sendes på høring til berørte parter og legges ut til offentlig ettersyn med minst 6 ukers høringsfrist, jf. Pbl § 8-3.

Til denne saken ligger de mest sentrale kunnskapsgrunnlagene vedlagt. Fagnotater knyttet til Vårt Vestfold – bærekraftig arealplan ble behandlet i fylkesutvalget sak 28/26, der det mest relevante til denne saken er fagnotatene om næring, natur, friluftsliv og grønnstruktur.

Saksopplysninger

Om planforslaget

Forslaget til Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet er utarbeidet som en oppfølging av Vestfoldplanen. Hensikten er å gi retning for utviklingen av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet i Vestfold frem til 2040.

Energisystemet omfatter produksjon, overføring og forbruk av energi. Eksempelvis solkraft (produksjon), kraftnett (overføring) og datasentre (forbruk). Areal- og kraftkrevende virksomhet omfatter et bredt spekter av næringer som defineres av betydelig behov for kraft, nettkapasitet og i enkelte tilfeller store arealer. Eksempelvis datasentre, forsvarsindustri og hydrogenproduksjon. Planen omfatter problemstillinger knyttet til blant annet energiproduksjon, arealbruk, kraftnett, næringsutvikling, natur, klima og overordnet samfunnsutvikling.

Bakgrunnen for planarbeidet er at disse temaene i økende grad påvirker hverandre. Klima- og energiomstilling, teknologisk utvikling og nye næringer fører til økt etterspørsel etter både kraft og arealer, samtidig som hensynet til natur, jordvern, klima, friluftsliv og bostedsattraktivitet stiller strengere krav til hvordan arealene forvaltes. Formålet med dette planforslaget er derfor å legge til rette for en mer helhetlig og proaktiv utvikling av energisystemet, hvor energiforsyning, verdiskaping og arealforvaltning ses i sammenheng, slik at begrensede ressurser som kraft, arealer, nettkapasitet og kompetanse kan utnyttes mest mulig effektivt.

Planforslaget legger de strategiske rammene for utviklingen av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet i Vestfold. Retningslinjer knyttet til energiplanlegging og arealforvaltning innarbeides imidlertid i **Vårt Vestfold – bærekraftig arealplan**. Dette er gjort for å samle regionale føringer om arealbruk i én plan, sikre en helhetlig arealforvaltning og unngå overlapp mellom de regionale planene

Planarbeidet er gjennomført med bred medvirkning fra kommuner, energimyndigheter, nettselskaper, næringsliv, statlige myndigheter og frivillighet. Parallelt med planforslaget er det utarbeidet forslag til handlingsprogram, som beskriver hvordan planen kan følges opp med konkrete tiltak.

Planens oppbygging

Planforslaget skiller seg noe fra mange andre regionale planer ved at planen omhandler tematikk som fortsatt er relativt ny i regional og kommunal planlegging, hvor både teknologi, rammebetingelser og kunnskap er i rask utvikling. Videre berører planens tematikk flere sektorer, bransjer, forvaltningsnivåer, og innebærer vanskelige målkonflikter mellom blant annet klima- og energiomstilling, verdiskaping og natur.

Det har derfor vært lagt stor vekt på å utvikle et bredt og oppdatert kunnskapsgrunnlag før det tas stilling til mål, innsatsområder og tiltak. Planen er bygget opp slik at de første kapitlene gir en gradvis innføring i kunnskapen om utviklingstrekk, utfordringer, muligheter og sammenhenger innen energisystemet, arealbruk og næringsutvikling. Beskrivelsene går fra brede samfunnstrekk i kapittel 1-3, til mer spissede analyser av blant annet energikilder, kraftsystemet, natur og arealressurser, og ulike typer areal- og kraftkrevende næring i kapittel 4-5. Kunnskapsgrunnlaget danner grunnlaget for planens vurderinger i kapittel 6, hvor de viktigste funnene og sammenhengene oppsummeres og vurderes. På bakgrunn av disse vurderingene fastsettes forslag til mål og innsatsområder i kapittel 7, som følges opp gjennom kapittel 8 og tilhørende forslag til handlingsprogram. Hensikten med oppbyggingen er å bidra til felles forståelse av komplekse og nye tematikker, og synliggjøre hvorfor målene, innsatsområdene og tiltakene foreslås.

Planen består altså av to sentrale deler:

- Én kunnskapsdel med innledning, hovedfunn i kunnskapsgrunnlaget, utviklingstrekk og utfordringsbilde (kapittel 1-5)
- Én del med vurderinger og forslag til mål, innsatsområder og oppfølging (kapittel 6-8)

Nasjonale føringer

Planen bygger både på et omfattende kunnskapsgrunnlag og på nasjonale mål og føringer som er vedtatt de senere årene. Blant de viktigste er statlige planretningslinjer for klima og energi for arealbruk og mobilitet (2024), samt nasjonale strategier og mål knyttet til kraftsystemet, fornybar energi, energieffektivisering og kraftkrevende næring.

Felles for de nasjonale føringene vedtatt de siste årene er økt vektlegging av klima- og energiomstilling og hensynet til natur, karbonrike areal og jordvern. Det legges vekt på utvikling og helhetlig planlegging av kraftkrevende næring, eksempelvis digital infrastruktur og datasentre. Samtidig som behovet for økt fornybar energiproduksjon, elektrifisering og næringsutvikling løftes frem, understrekes betydningen av å redusere nedbygging av natur, karbonrike areal og dyrka og dyrkbar jord. Det legges også vekt på effektiv og samordnet areal-, transport- og energiplanlegging.

De nasjonale føringene peker i stor grad i samme retning som kunnskapsgrunnlaget som er utviklet gjennom planarbeidet. Begge understreker behovet for å se energiproduksjon, kraftnett, energibruk, arealforvaltning og næringsutvikling i en større sammenheng, og danner dermed et felles grunnlag for planens mål og prioriteringer.

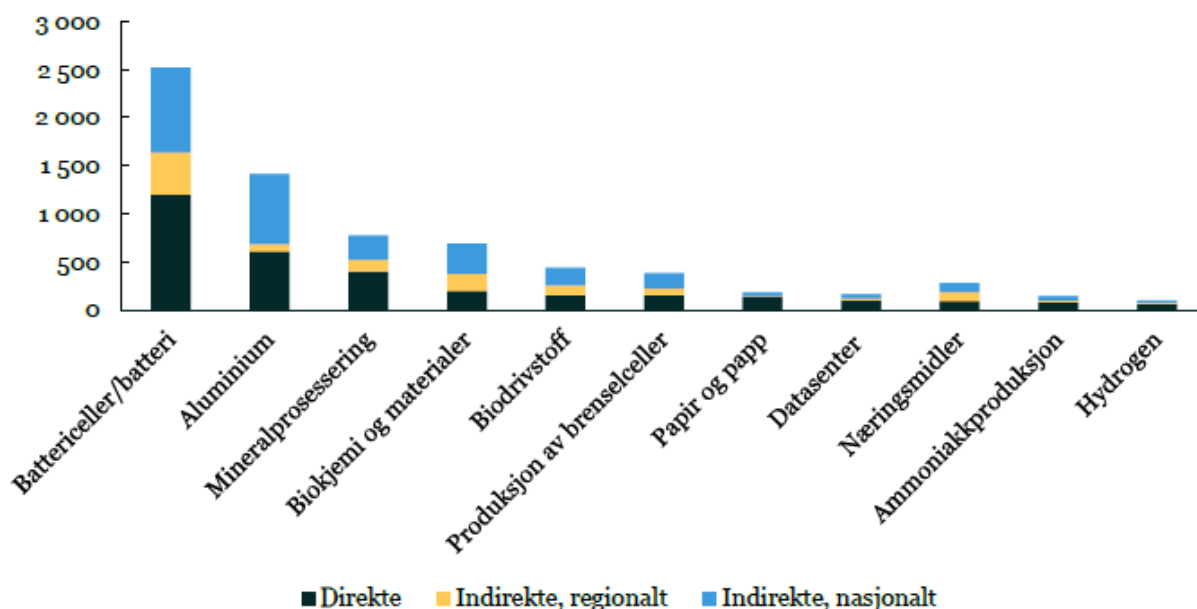
Hovedfunn i kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget viser at Vestfold står overfor flere utviklingstrekk som må håndteres samtidig. For det første har fylket svært lav selvforsyning av energi og begrenset nettkapasitet. Parallelt forventes etterspørselen etter kraft å øke betydelig som følge av klima- og energiomstilling, teknologisk utvikling og etablering av nye areal- og kraftkrevende virksomheter i og rundt Vestfold. På kort sikt fremstår nettkapasitet som den viktigste flaskehalsen for videre utvikling, mens både økt produksjon og mer effektiv energibruk blir avgjørende på lengre sikt.

For det andre viser analysene at arealbruk er en av de mest sentrale problemstillingene innenfor planens tematikk i Vestfold. Fylket har begrensede arealressurser, høyt arealpress, store nasjonale jordbruksverdier, viktige natur- og friluftsområder og en kystlinje og Oslofjord med betydelige miljøutfordringer. Endringer i arealbruk, særlig nedbygging, har samtidig betydelige konsekvenser for naturmangfold, klimagassutslipp, matsikkerhet og bostedsattraktivitet. Kunnskapsgrunnlaget viser blant annet at Vestfold hadde den høyeste andelen naturtap av alle fylker i Norge mellom 2018-2024, at tap av natur er én av de viktigste årsakene til miljøtilstanden i Oslofjorden og at nedbygging har medført at Vestfold nå er ett av tre fylker i Norge som har netto-utslipp fra arealbrukssektoren, en sektor som tidligere har stått for opptak og langsiktig binding av karbon.

For det tredje viser analysene at Vestfold har konkurransefortrinn på flere områder og muligheter for økt energiproduksjon, energiomstilling og økt verdiskaping. Fylket har sterke kompetansemiljøer knyttet til høyteknologisk industri, sentral beliggenhet, høy bostedsattraktivitet og eksisterende infrastruktur som gir gode forutsetninger for utvikling av både eksisterende og nye næringer. Ulike typer kraftkrevende virksomhet har også ulike behov for kraft, areal, nettkapasitet og kompetanse og gir ulike bidrag til sysselsetting og verdiskaping.

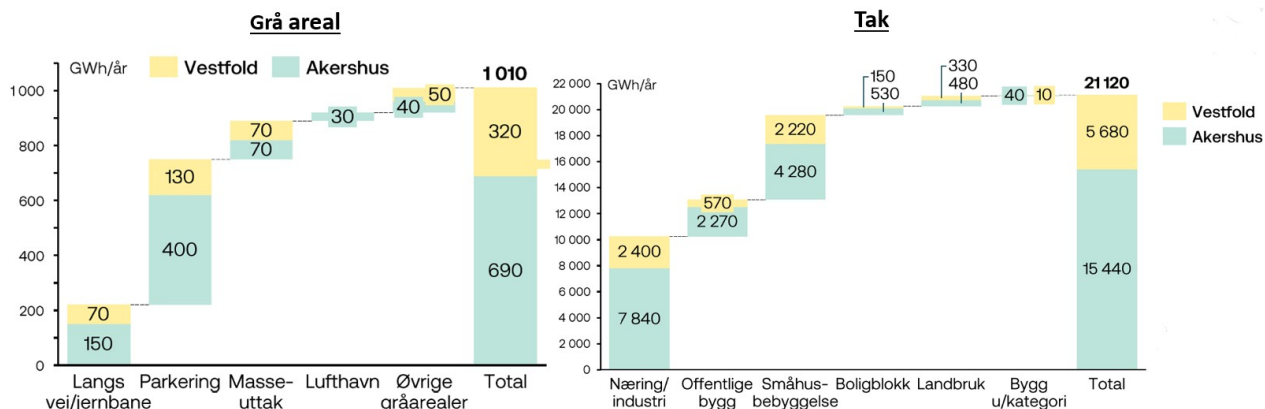
Figur 5-9: Direkte og indirekte sysselsettingseffekter per industri, for et globalt konkurransedyktig anlegg.

Kilde: Menon Economics

Videre viser analysene at Vestfold har et betydelig potensial for økt lokal energiproduksjon gjennom flere energikilder. Solenergi fremstår den den energikilden med størst realistisk potensial, særlig på tak

og allerede påvirkede arealer, hvor konflikter med andre arealinteresser er vesentlig lavere enn eksempelvis ved etablering i natur og på dyrkbar jord. Påfølgende figur viser potensialet for produksjon av solkraft på tak og grå arealer i Vestfold (gult), som til sammen tilsvarer mer enn fylkets totale forbruk, der ca. halvparten regnes som lønnsomt per i dag.

Kunnskapen peker også på et betydelig potensial innen energieffektivisering, fleksibilitet i energibruken og alternative energikilder og energibærere som biogass, hydrogen og termisk energi. Dette kan til sammen bidra til å øke energiforsyningen og redusere belastningen på kraftsystemet.

På tvers av kunnskapsgrunnlagene peker det seg særlig ut én overordnet konklusjon: Fremtidig utvikling vil i økende grad avhenge av hvor effektivt Vestfold klarer å utnytte sine begrensede ressurser. Energisystemet, arealbruk og næringsutvikling kan derfor ikke lenger planlegges hver for seg. Et godt eksempel er samlokalisering av næring, energiproduksjon og nett i såkalte *energiknutepunkter*, som samlet kan redusere behovet for nye arealer til energiproduksjon og kraftnett, og samtidig legge til rette for økt verdiskaping, redusert belastning på nettet og effektiv ressursutnyttelse mellom aktører.

Planens mål og innsatsområder

På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget og planens vurderinger foreslås seks overordnede mål for utviklingen frem til 2040:

1. Helhetlig og samordnet planlegging av energisystemet
2. Økt selvforsyning av fornybar energi i Vestfold
 - ➔ 25 % i 2035
 - ➔ 40 % i 2040
3. Prioritert og målrettet utvikling av kraftnettet
4. Effektiv energibruk og utvikling av alternative energibærere
5. Økt verdiskaping gjennom effektiv ressursutnyttelse og videreutvikling av eksisterende og nye næringer
6. Unngå nedbygging av natur og matjord i utviklingen av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet

Hvert mål følges opp med forslag til prioriterte innsatsområder som skal bidra til måloppnåelse.

Eksempelvis *sol på grå areal og tak, proaktiv utvikling av kraftnettet og samlokalisering av produksjon og forbruk*. Det følger også beskrivelse av hvordan måloppnåelse kan måles for hvert av målene over tid. Samlet legger planen til grunn at utviklingen bør skje gjennom kunnskapsbaserte og helhetlige avveininger, hvor energiforsyning, verdiskaping og klimaomstilling styrkes, samtidig som natur, matjord og andre viktige samfunnshensyn ivaretas for fremtidige generasjoner.

Oppfølging og handlingsprogram

Parallelt med planforslaget er det utarbeidet et forslag til handlingsprogram som beskriver hvordan planen kan følges opp gjennom konkrete tiltak innenfor fylkeskommunens handlingsrom.

Handlingsprogrammet bygger direkte på planens mål og innsatsområder, og er strukturert etter disse. For hvert tiltak beskrives ansvar, aktuelle samarbeidspartnere, finansiering og tidsperiode.

Handlingsprogrammet retter seg både mot fylkeskommunens egen virksomhet og mot samfunnsutviklingen i Vestfold, i samarbeid med kommuner, energimyndigheter, næringsliv, academia og frivillighet. Det er lagt særlig vekt på tiltak hvor fylkeskommunen kan bidra som regional utviklingsaktør gjennom:

- Kunnskap (kartlegge, oppdatere og videreutvikle)
- Samarbeid (dialogmøter, nettverk og arenaer)
- Pilotering (teste nye løsninger)
- Veiledning og samordning (støtte kommuner, næringsliv og frivillighet)

Handlingsprogrammet omfatter blant annet tiltak knyttet til utvikling av solkraft på grå arealer, bidra til energiselforsynt landbruk, kartlegging av alternative energikilder, utvikling av energiknutepunkter, industrielle symbioser og sirkulær økonomi. Felles for flere av tiltakene er at de kan bidra i flere bærekraftsdimensjoner samtidig – eksempelvis økt verdiskaping og energiproduksjon og lavere belastning på natur.

Tematikken er fortsatt relativt ny, og både teknologi, rammebetingelser og kunnskap er under utvikling. Handlingsprogrammet er derfor utformet som et dynamisk dokument, hvor tiltak kan videreutvikles og suppleres gjennom den årlige rulleringen av fylkeskommunens økonomi- og handlingsplan. Dette skal bidra til at planen kan følges opp på en fleksibel måte og tilpasses ny kunnskap, endrede rammebetingelser og nye samarbeidsmuligheter over tid.

Økonomiske, administrative og juridiske konsekvenser

Det er avsatt midler til planarbeidet i budsjettet for 2026. Planprosessen er gjennomført i tråd med Plan og bygningslovens § 1-5 og § 8. Oppfølging av handlingsprogram vil kreve både administrative og økonomiske ressurser, som må vurderes i forbindelse med budsjett- og økonomiplan for 2027-2030.

Konsekvenser for fylkets klimamål og FNs bærekraftsmål

Etter vedtak av plan forventes det at planen kan bidra positivt til oppnåelse av fylkets klimamål, både direkte gjennom omstilling av samfunn og næringsliv, samt indirekte gjennom økt energiforsyning som er nødvendig for å fase ut fossil energi.

Det forventes at planen særlig vil bidra positivt til FNs bærekraftsmål nr. 7 – ren energi til alle gjennom utvikling av fornybar energi, 8 – anstendig arbeid og økonomisk vekst gjennom økt verdiskaping og arbeidsplasser, 9 – industri innovasjon og infrastruktur gjennom utvikling av kraftnettet, samt 13 – stoppe klimaendringene, gjennom klima- og energiomstilling. Planen og handlingsprogrammet vil også kunne bidra til 17 – samarbeid for å nå målene, gjennom dialogmøter og samarbeidsprosjekter- og arenaer.

Avhengig av endelig innretning på planen, kan saken også ha positive effekter for bærekraftsmål 14 – livet i havet og 15 – livet på land gjennom å unngå nedbygging og fragmentering av natur.

Konsekvenser for CRPD

Det er ikke identifisert vesentlige konsekvenser for rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse etter FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Planen omhandler overordnede rammer for utvikling av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomhet. Universell utforming ivaretas ved videre planlegging og utforming av eventuelle konkrete tiltak og prosjekter.

Fylkesdirektørens vurdering

Planforslaget vurderes å gi et godt og fremtidsrettet grunnlag for utviklingen av energisystemet og areal- og kraftkrevende virksomheter i Vestfold. Dette begrunnes med at planen bygger på et omfattende kunnskapsgrunnlag, nasjonale, regionale og lokale forventninger, samt bred medvirkning med kommunene, næringslivet, energimyndigheter og nasjonale myndigheter. Forslaget legger opp til en mer helhetlig tilnærming til energiplanleggingen, og koblingen til næringsutvikling og arealforvaltning.

Energisystemet og behovet for prioritering

Vestfold har svært lav selvforsyning av energi (ca. 4 %), samtidig som etterspørselen etter kraft forventes å øke betydelig i de kommende tiårene. Samtidig peker analysene ganske tydelig på nettkapasitet som den viktigste flaskehalsen på kort og mellomlang sikt.

Fylkesdirektøren vurderer at utviklingen av kraftnettet må gis høy prioritet, innenfor planens tematikk. Hvordan prioriteringen gjøres i praksis må avgjøres i hver enkelt sak og etter vanlige konsesjons- og planprosesser etter energiloven og plan- og bygningsloven, der ulike hensyn veies opp mot hverandre. Samtidig må det erkjennes at et tilstrekkelig og robust kraftnett er en forutsetning for videre elektrifisering, næringsutvikling, teknologisk utvikling, økt energiproduksjon og gjennomføring av klimaomstilling. I mange tilfeller vil utbygging av kraftnettet medføre inngrep i natur og jordbruksarealer. Dette vurderes nærmest som uunngåelig, når nye linjer skal trekkes og transformatorstasjoner etableres. Planforslaget legger derfor opp til at slike inngrep må begrenses mest mulig gjennom tidlig planlegging, gode trasévalg og helhetlige avveininger, med dialog mellom fylkeskommunen, kommunene, energimyndighetene, nettselskaper og næringsliv.

Når det gjelder energiproduksjon, vurderes det å være et betydelig handlingsrom for å øke den lokale energiforsyningen. Samtidig tilsier både kunnskapsgrunnlaget og de nasjonale føringene at denne utviklingen i størst mulig grad bør skje gjennom løsninger med lave natur- og arealkonsekvenser. Det er også vesentlig større handlingsrom i lokalisering av produksjon av fornybar energi enn i overføringen via nett. Eksempelvis sol på grå arealer, tak, vegger, småskala vindkraft knyttet til landbruk, bioenergi, termisk energi og mye mer. Planforslaget legger særlig vekt på lokal energiforsyning, sol på tak og allerede utbygde eller påvirkede arealer, energieffektivisering, utvikling av alternative energikilder og bærere, og ikke minst samlokalisering av produksjon, forbruk og nett.

Verdiskaping og næringsutvikling

Vestfold har et variert og sammensatt næringsliv, med virksomheter innen blant annet høyteknologisk industri, varehandel, landbruk, næringsmiddel og bygg- og anleggsbransjen. Bredden i næringsstrukturen gir robusthet og innebærer at fylket ikke er avhengig av utviklingen i noen få dominerende bransjer. Det kan sammenlignes med et «indeksfond» der risiko er spredt mellom flere ulike bransjer, som gir jevn, men ikke nødvendigvis høyest vekst over tid. Samtidig innebærer dette at en relativt liten andel av sysselsettingen er knyttet til bransjer med høy verdiskaping per ansatt, sammenlignet med landsgjennomsnittet.

Det vurderes at videreutvikling av eksisterende næringsliv i mange tilfeller kan gi større samlet samfunnsnytte i Vestfold enn etablering av helt nye næringer uten lokal forankring. Eksisterende virksomheter representerer betydelige investeringer, kompetansemiljøer og verdikjeder som kan videreutvikles gjennom økt tilgang på energi, ny teknologi og omstilling.

På samme tid viser kunnskapen at ulike typer areal- og kraftkrevende virksomhet har svært ulike behov for kraft, nettkapasitet og arealer, og gir ulike bidrag til sysselsetting, verdiskaping og lokale ringvirkninger. Når både kraft og arealer er begrensede ressurser, vurderes det at disse bør forvaltes på en måte som gir høyest mulig samfunnsnytte og lavest mulig negative konsekvenser over tid. Dette gjelder også eksisterende kompetanse, industriområder, verdikjeder og annen infrastruktur. Planleggingen bør derfor legge til rette for at eksisterende ressurser utnyttes bedre før nye etableringer utløser behov for ytterligere arealer, kraft og nettutbygging.

Dette innebærer at planlegging av fremtidig næring og industri i større grad bør ses i sammenheng med energisystemet, eksisterende næring og regionale fortrinn. Dette omfatter blant annet vurderinger av lokal energiforsyning, eksisterende og planlagt nettkapasitet, muligheter for effektiv energi- og ressursutnyttelse mellom virksomheter, samt hvordan eksisterende kompetansemiljøer, verdikjeder og infrastruktur kan utnyttes bedre. En slik tilnærming vil på sikt kunne bidra til styrket konkurransekraft og økt verdiskaping, samtidig som belastning på kraftnettet og behovet for arealinngrep reduseres.

Eksisterende næringsliv kan slik fungere som en motor i den videre utviklingen av Vestfold, der ny næringsutvikling bygger videre på fylkets konkurransefortrinn, kompetansemiljøer og infrastruktur. Dette kan bidra til at begrensede ressurser som arealer, kraft, nettkapasitet og kompetanse utnyttes mer effektivt og gir størst mulig samlet verdiskaping, sysselsetting og samfunnsnytte over tid.

Natur arealbruk og nye nasjonale føringer

Vestfold har over lang tid hatt et betydelig press på naturområdene. Kartlegging av historisk arealbruk viser omfattende nedbygging av natur og karbonrike arealer siden 2010, særlig i skog. Eksempelvis at fylket hadde den største andelen naturtap av alle fylker mellom 2018-2024, med nedbygging tilsvarende størrelse på om lag 1800 fotballbaner på 7 år. Samtidig viser både nasjonal og internasjonal forskning at arealendringer er den viktigste årsaken til tap av naturmangfold og at nedbygging av natur og karbonrike arealer også har betydelige negative konsekvenser for klima, beredskap, friluftsliv, matproduksjon og miljøtilstanden i Oslofjorden.

Parallelt med denne kunnskapsutviklingen er de nasjonale føringene for arealforvaltning blitt vesentlig tydeligere på disse områdene. Statlige planretningslinjer og nasjonale forventninger legger nå betydelig større vekt på å redusere nedbygging av natur, karbonrike arealer og dyrka og dyrkbar jord enn tidligere. Dette ble også presisert politisk på regionalt nivå, ved behandling av planprogrammet der følgende vedtak ble fattet i fylkesutvalget sak 164/25: *Det skal legges til grunn et prinsipp om at allerede utbygde arealer eller sterkt påvirkede arealer vurderes først, før nedbygging av andre arealer.*

Samlet sett vurderes det at både kunnskapen og føringene om natur, klima og arealbruk må få en tydelig plass i planforslaget. Dette er et grunnleggende premiss for planforslaget. På samme tid er det også klart at klima- og energiomstilling vil kreve nye arealer. Kanskje særlig til kritisk infrastruktur som kraftnett, som vurderes som den viktigste flaskehalsen for videre utvikling innen tematikken i Vestfold i dag. Utfordringen vurderes ikke nødvendigvis som å unngå all utbygging, men å sikre at tiltak lokaliseres og utformes slik at den samlede belastningen på natur, jordressurser og andre viktige samfunnshensyn blir så liten som mulig over tid.

Behov for mer helhetlig planlegging

En gjennomgående konklusjon av planarbeidet er at energi, arealbruk og næringsutvikling ikke lenger kan planlegges hver for seg. Utviklingen innen ett område får i økende grad konsekvenser for de andre, og mange av utfordringene kan ikke løses av én aktør alene.

Kunnskapsgrunnlaget viser blant annet at videre næringsutvikling er avhengig av tilgang på kraft og nettkapasitet. Samtidig vil etablering av ny kraftkrevende næring kunne øke behovet for både ny energiproduksjon, nettutbygging og arealer til dette. Tilsvarende vil valg av lokalisering påvirke både natur, matsikkerhet, friluftsliv og mulighetene for fremtidig næringsutvikling. Tidlige og helhetlige avklaringer kan derfor bidra til å redusere målkonfliktene, styrke forutsigbarheten og gi en mer effektiv utnyttelse av både energi, arealer og ressurser. Eksempelvis hvis næring og energi vurderes samlet i regional og kommunal planlegging.

Energisystemet bør i større grad inngå som en integrert del av regional og kommunal samfunns- og arealplanlegging. Dette innebærer blant annet at fremtidige energibehov, lokal energiproduksjon, nettkapasitet, arealbruk og næringsutvikling vurderes samlet på et tidligere tidspunkt, fremfor enkeltvis plan- og konsesjonsprosesser som gjør det vanskelig å vurdere samlet samfunnsnytte og konsekvenser. En mer helhetlig og proaktiv tilnærming vil kunne redusere konflikter, styrke

beslutningsgrunnlaget og legge til rette for en mer effektiv og bærekraftig samfunnsutvikling. Det erkjennes samtidig at dette ikke vil være en enkel øvelse i praksis.

Tematikken er fortsatt relativt ny i regional og kommunal planlegging. Det vil være behov for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget, styrke samarbeidet mellom kommuner, forvaltningsnivåer, energimyndigheter, næringsliv og frivillighet. Nye løsninger må prøves ut gjennom utviklingsprosjekter der fylkeskommunen kan ta en aktiv rolle, ved å samle aktører, utvikle kunnskap og legge til rette for prosjekter som viser hvordan energiforsyning, verdiskaping og hensyn til natur og arealressurser kan ivaretas samtidig.

Konklusjon/anbefaling

Planforslaget vurderes å gi et godt grunnlag for en mer helhetlig utvikling av energisystemet og næringsutvikling i Vestfold frem til 2040. Planen bygger på et solid kunnskapsgrunnlag, og legger til rette for at energiomstilling, verdiskaping og hensynet til natur, klima og matjord i større grad kan ses i sammenheng. Forslaget til handlingsprogram konkretiserer hvordan planens mål kan følges opp gjennom kunnskapsutvikling, samarbeid, pilotprosjekter og andre utviklingstiltak innenfor fylkeskommunens handlingsrom. Samlet gir planen og handlingsprogrammet et godt grunnlag for det videre arbeidet med tematikken. Fylkesdirektøren anbefaler å sende planforslaget og forslag til handlingsprogram på høring med frist 01.12.2026.

Vedlegg:

Planforslag - Regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet (2027-2040)

Forslag til handlingsprogram - regional plan for areal- og kraftkrevende virksomhet 2027-2030

Kunnskapsgrunnlag om kraftintensiv næring og klima- og energiomstilling i Vestfold

Kunnskapsgrunnlag om potensiale for solkraft på gråarealer og tak i Vestfold og Akershus

Nedbyggingsregnskap for friluftsområder i Norge 2018-2024